

Socialdemokratisk press partimegafoner eller debattorgan?

Som en uppföljning av den senare tidens debatt om den socialdemokratiska pressens uppgifter och problem har Tiden riktat några till denna diskussion hörande frågor till chefredaktörerna vid fyra dagstidningar knutna till arbetarrörelsen och till två av socialdemokratiens yngre företrädare i riksdagen. De fyra chefredaktörerna är Frans Nilsson, Arbetet, Kurt Samuelsson, Aftonbladet, Gösta Söderlund, Dala-Demokraten, och Herbert Söderström, Örebro-Kuriren. De två riksdagsrepresentanterna är advokaten Bo Martinsson i Sundsvall och statsrådet Olof Palme. Antalet frågor var till chefredaktörerna sex och till de två övriga fem. Två av frågorna är gemensamma för båda grupperna, nämligen nummer 2 och 3. Här nedan följer frågorna och svaren först för redaktörsgruppen och därefter på samma sätt för herrar Martinsson och Palme.

Till chefredaktörerna

- ① Hur vill ni definiera er tidnings relationer till partiet resp. regeringen?
- ② Anser ni att en väsentlig uppgift för A-pressen är att kritisera regeringen? Är en sådan verksamhet särskilt motiverad då oppositionen är svag?
- ③ Finns det lägen, t. ex. valrörelser, då A-pressen inte bör kritisera regeringen och således obetingat skall sluta upp kring arbetarrörelsens politik?
- ④ Vem anser ni det vara väsentligast att påverka när ni skriver ledare: regeringen, riksdagsgruppen, partifolket, organisationernas ledning eller tidningens läsare?
- ⑤ Har ni någon uppfattning om de konkreta resultat i form av politiska beslut, ändrade opinioner etc., som ni uppnår genom er verksamhet som tidningsman?
- ⑥ Har en socialdemokratisk chefredaktör andra vägar att påverka partiets, regeringens eller stadsfullmäktiges politik än genom att skriva ledare? När bör de i så fall utnyttjas?

som monopoltidning. NA är i full färd med att försöka sudda ut sin partipolitiska profil för att bli en tidning för hela folket. Den söker hålla sig väl med alla och stöter ingen. Av dess mer än 50 000 abonnenter är så många socialdemokrater, att det skulle vara farligt för tidningen att profilera sig som en borgerlig tidning. Det innebär, att ingen tidning i Örebro län numera skulle åta sig att kritisera socialdemokratiskt styrda kommuner, om inte vi gjorde det själva. Det finns alltså en självklar tillämpning av övervakarideologin i vårt sätt att angripa de kommunala frågorna.

Ingen annan uppfyller övervakarideologins krav, nämligen.

Det kan låta ädelt, men det är också självbevarelsedrift. Vi har en upplaga på 20 000, i längden för låg för fortsatt utgivning. Vår enda möjlighet är att bli en aktiv, profilerad tidning, ett alternativ till konkurrentens tjocka och präktiga menlöshet. I kampen för tillvaron är sofistikerade analyser av det politiska läget i Stockholm lite för klena tillhyggen. Vi föredrar tills vidare att klampa fram i grova pjäxor. Filttofflorna och lackskorna får anstå så länge vi går med förlust i varje fall.

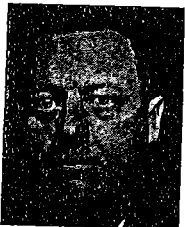
Till Bo Martinsson och Olof Palme

- ① Är relationerna och kontaktmöjligheterna mellan partiet och A-pressen tillfredsställande? Om inte, vilka förändringar är önskvärda?
- ② Anser ni att en väsentlig uppgift för A-pressen är att kritisera regeringen? Är en sådan verksamhet särskilt motiverad då oppositionen är svag?
- ③ Finns det lägen, t. ex. valrörelser, då A-pressen inte bör kritisera re-

geringen och således obetingat skall sluta upp kring arbetarrörelsens politik?

- ④ Är det särskilt motiverat att A-pressen inträder i oppositionens roll under perioder av svag opposition (såsom f. n. måhända är fallet)?
- ⑤ Har partiet, regeringen, socialdemokratiska fullmäktige etc. kanaler för att påverka A-pressens politik? Hur utnyttjas de i så fall?

Svaren

Bo Martinsson:

① Min erfarenhet begränsar sig till landsorten och där är i varje fall kontaktmöjligheterna goda. Relationerna är ibland goda och ibland mindre goda, men det beror säkerligen på de enskilda människorna på ömse sidor.

Ibland har tidningsmännens intresse för partipolitik och särskilt kommunalpolitik varit så stort, att tidningen fått sitta emellan.

② Det är en väsentlig uppgift för all press att följa samhällsarbetet och, när det finns skäl, kritisera myndigheterna. Om man inom A-pressen finner avgöranden av regeringen anmärkningsvärda eller finner att regeringen gjort sig skyldig till försummelse, skall man i enlig-

het med sin övertygelse framföra sin kritik. Denna uppgift kan då i ett visst läge vara väsentligt beroende på den upptagna frågans angelägenhetsgrad och kritikens sakliga halt. Att oppositionen är svag får enligt mitt sätt att se ej påverka A-pressens bedömningar i detta avseende. Den väsentliga uppgiften för A-pressen är dock att arbeta för arbetarrörelsens idéer oavsett om oppositionen är svag eller stark eller om regeringen sköter sig bra eller illa.

③ Även i valrörelser bör enligt min mening A-pressen göra samma bedömningar, som jag angivit härövan under punkt 2.

④ Som väl närmast framgår av mitt svar under punkten 2 anser jag det olyckligt, om A-pressen skall utöva något ställföreträdande lidande och inträda i oppositionens roll. Även om vi för dagen har en opposition, som saknar ett alternativ, har vi varken parlamentariskt eller på tidningsmarknaden en sådan situation, att vi har råd att splittra våra krafter på det sätt som tankegången i frågan antyder.

⑤ Personliga kontakter finns mellan partiets företrädare i riksdagen samt i fullmäktigeförsamlingarna och A-pressens företrädare liksom dessa även har kontakter med partiets funktionärer. Jag förmodar, att statsråden har lika goda möjligheter att komma i förbindelse med A-pressens folk. Ofta vill vi som partiets företrädare puffa för saker och få dem uppmärksammade rent nyhetsmässigt. Mera sällan händer det, att vi hos våra politiska skribenter propagerar för ett ställningstagande i en viss politisk fråga. I sådana fall är man kanske överens redan från början och det blir närmast

fråga om en ömsesidig information. I andra fall har tidningsmannen en annan mening och jag tror att han är värd den största aktning, om han inte ändrar sig bara för att partiombudsmannen eller möjligen stadsfullmäktiges ordförande har en annan åsikt. Om man ser på riksplanet gör man bara den reflexionen, att kontakterna, som på salig MT:s tid tycktes vara synnerligen intima, nu närmast tycks ha upphört.

Olof Palme:

En del socialdemokrater blir redaktörer. Andra blir praktiska politiker, lokalt eller på riksplanet. Ytterligare andra engagerar sig i den fackliga rörelsen. Det finns t. o. m. de som blir allt detta samtidigt. Arbetsuppgifterna har sin särart, sannolikt deformerar eller förädlar de personligheten till viss grad. Detta ger upphov till skillnader i attityderna, stundom till något av intressekonflikter. Utgångspunkten för mitt svar är emellertid att det som förenar är det väsentliga: den gemensamma samhällssynen, viljan att förändra en trög verklighet, ofta i strid med mäktiga ekonomiska intressegrupperingar. Efter som förändringen är svår att genomföra kräver den ett helhjärtat engagemang.

Frågorna 2, 3 och 4 gäller det gamla problemet om lojalitet och självständighet som bl. a. har den egenskapen att det inte går att besvara i generella termer. Ett av skälen härtill är att lojaliteten i så hög grad ligger på det känslomässiga planet. Därför mest några allmänna fun-deringar.

Lojaliteten bör gälla både en samhälls-

syn och den rörelse som är bärare av denna samhällssyn. Sambandet ter sig för mig såsom grundläggande. Idéerna lever ju inte i ett lufttomt rum. De skall vara drivkraft och ledstjärna för praktiskt handlande och kräver för sitt förverkligande det instrument som en demokratisk folk rörelse utgör. Idéerna kan vara fullkomliga eller i varje fall av den enskilde upplevas som sådana. En rörelse som består av människor kan aldrig vara det. Därav följer att lojaliteten förutsätter ett mått av hänsynstagande och tolerans. Annars kan det hända att idéerna spänner förväntningarna så hårt att de brister sönder vid kontakten med den mänskliga begränsning och småttighet som finns hos oss alla.

Även om grundvärderingarna är gemensamma kan vi omöjligt tycka lika i alla frågor. Samma mål kan hypotetiskt sett nås genom nog så olikartade metoder. Diskussionerna om studiestöd, hysesreglering, skattesystemets utformning är utmärkta exempel på att det går att föra en intensiv och meningsfull medeldebatt med utgångspunkt från en gemensam målsättning. Vi debatterar bl. a. därför att vi därigenom hoppas komma till ökad klarhet, bättre kunskap om verkligheten och om möjligt större klokhet. Intensiteten i den interna debatten är ingen dålig mätare på livaktigheten hos en politisk rörelse. Det ligger i sakens natur att en sådan debatt stundom kan te sig obekvämt eller obehagligt, att den kan leda till övertramp och överilningar, att den ibland kanske också kan vara skadlig ur politiska, mänskliga eller andra synpunkter. Det är ett pris vi får betala för att vi inte håller oss med några absoluta sanningar och heller inte med några ofelbara människor. I demokratin har debatten, ifrågasättandet trätt i den spikade tesens ställe och en

politiker som ropar på polis så fort han blir angripen är och förblir en ömklig företeelse. Ännu har heller ingen kunnat ge en allmän beskrivning av hur idealdebatten bör se ut. Personligen tycker jag det är särskilt dystert om den blir ögin och småsnål, särskilt roligt om den är bestämt viljeinriktad mot ett konkret handlande. Andra kan ha andra preferenser.

Därmed är också sagt att självständigheten är debattens förutsättning. Den självständighet jag avser botten främst i en genomtänkt och konsekvent samhällssyn. Den blir därmed, enligt mitt förmenande, mera en fråga om inre övertygelse än om yttre åthävor. Övertygelse ger självförtroende och, hoppas man, omdöme när, var och hur man skall driva sin mening för att bäst tjäna idéerna och rörelsen. Självständighet som pose eller flagga finner jag ointressant i dessa sammanhang. Självständighet som bygger på bristande kunskap är en fatalitet.

Debatten erbjuder en möjlighet att genom ömsesidig påverkan komma fram till en gemensam ståndpunkt. Där kan man måhända skönja en skillnad mellan politikern och redaktören. Politikern är till för att fatta beslut. Han måste diskutera sig fram till beslutsfärdighet, dvs. en ståndpunkt som man kan samlas kring och som därmed kan praktiskt genomföras. För somliga kan detta te sig som ett skändligt kompromissande. För andra gäller det förmågan att ta hänsyn, en viss ödmjukhet inför den egna meningens förträfflighet, en känsla av "timing" och mognande inom ramen för en långsiktig viljeinriktning. För att travestera en känd debattbild: Man kan nöja sig med Uttran om man är säker på att snart komma till Södertälje och att vägen går till Rom. I själva verket är

detta den demokratiska politikens oeftergivliga villkor. Förmår man inte resonera sig samman blir det inget gjort alls.

För redaktören kan det måhända te sig annorlunda. Han fattar inga beslut. Han skriver ledare. Han står inte inför tvånget att genom en så enkel åtgärd som att trycka på en voteringsknapp bestämma sig och ta ansvar i en komplicerad fråga med vittgående konsekvenser. Han kan alltid ha friheten att i alla lägen driva absoluta krav och absoluta meningar. Den formella skillnaden är betydande, reellt finns den där och har sitt odiskutabla värde både för individen och för rörelsen. Men är skillnaden egentligen så stor? Varför skulle redaktören vara mindre verklighetsförankrad, mindre intresserad av att nå fram till praktiska beslut, mindre engagerad i den förhårdade reformismens möjligheter och begränsningar? Han tillhör samma rörelse och delar dess samhällssyn. Jag har alltid trott att detta var ett tjänande som också förpliktar. Skulle detta inte gå att förena med integritet, ärlighet och rätlinjighet blir situationen lika omöjlig för politikern som någonsin för redaktören.

Av det sagda följer att jag tycker det är självklart att A-pressen skall kritisera regeringen när den finner anledning därtill (fråga 2), att detta även bör gälla valrörelsen, även om det då synes

naturligare att betona den centrala handlingslinjen (fråga 3). Det förhållandet att vi har en opposition som utåt sett synes ha ideologiskt kapitulerat och att, såsom en skribent i en borgerlig tidning framhöll, den väsentliga samhällsdebatten tycks föras inom socialdemokratien och inte mellan socialdemokratien och de borgerliga, synes mig varken göra till eller ifråga i denna sak (fråga 4).

Fråga 1 och 5 gäller kontakten mellan politiker och press. Jag saknar tillräcklig överblick för att ge ett allmängiltigt omdöme. I den mån det mankerar i kontakterna torde det främst bero på triviala fakta, såsom bristande tid hos båda parter. Förmodligen finns det plats för förbättringar.

En allmän synpunkt. Politikern har ett ständigt behov av kontakt, resonemang, impulser för att kunna bedöma opinionen och för att kunna någorlunda förnya sig själv. Det är naturligt att politiska journalister blir en väsentlig kontaktkälla. Deras arbete är ju att följa och delta i debatten och att registrera och skapa opinion. För mig personligen har kontakten med A-pressens redaktörer inneburit en mycket väsentlig stimulans, ett viktigt led i min politiska fostran. De har lärt sig mycket. Man kan alltid säga att denna kontakt är en form av påverkan, åt båda håll. Hur skulle det annars gå till?